

نهج البلاغه

ویژه ی گروه کم توان ذهنی

(پایه هفتم)

سازمان آموزش و پرورش استثنایی

معاونت آموزشی، پرورشی و تربیت بدنی

سال تحصیلی ۱۴۰۲ - ۱۴۰۳

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲.....	سخنی با دانش آموزان.....
۴.....	مقدمه.....
۵.....	معنای نهج البلاغه.....
۶.....	نهج البلاغه دارای چه بخش هایی است؟.....
فصل اول: خطبه های امام علی (ع)	
۸.....	دعا.....
۹.....	ادب در گفتار.....
۱۱.....	سفارش به نماز.....
۱۳.....	آفرینش آسمان و زمین و خلقت انسان.....
۱۵.....	خودآزمایی.....
۱۷.....	منابع.....

سخنی با دانش آموزان:

سلام بر گلهای خوشبوی ایمان و بندگی!

خدا را شکر می کنیم که می خواهید در کنار کتاب آسمانی قرآن کریم، با نهج البلاغه هم آشنا شوید. امام علی (ع) امام اول ما شیعیان است. رفتار، اخلاق و سخنان امام علی (ع) می تواند راهنمای ما مسلمانان باشد و عمل به آن باعث سعادت ما در دنیا و آخرت شود. نهج البلاغه کتابی بسیار با ارزش است که سخنان زیبا و نورانی حضرت علی (ع) در آن آمده است. ما با خواندن این کتاب می توانیم با امام علی (ع) بیش تر آشنا شویم و راه و روش امام علی (ع) را در زندگی خود به کار ببریم.

کتاب قرآن کریم و نهج البلاغه می توانند راهنمای خوبی برای ما باشند و راه درست زندگی کردن را به ما نشان دهند.

وقتی ما قرآن کریم و نهج البلاغه را می خوانیم، قلب خود را با سخنان الهی و کلام امام علی (ع) نورانی می کنیم و به خدا نزدیکتر می شویم.

خدا جوانانی را که عمر خود را صرف عبادت خدا می کنند بسیار دوست دارد. امام صادق(ع) درباره ی ارزش عبادت در دوران نوجوانی میفرماید: " دوست داشتنی ترین آفریده ها در نزد خداوند، جوان نورسیده و با طراوتی است که جوانی و شادابی خود را در راه اطاعت خداوند سپری میکند. خداوند به چنین فردی نزد فرشتگانش افتخار میکند و میفرماید این بنده ی واقعی من است." ما هم به نوجوانانی مثل شما افتخار می کنیم."

مقدمه:

پیامبر (ص) فرموده است: "یاد علی (ع) عبادت است"

امام علی (ع) امام اول ما شیعیان است. امام علی (ع) کسی است که پیامبر (ص) او را به عنوان یار و جانشین خود معرفی کرد. او در دامان پیامبر (ص) تربیت یافت و پیامبر (ص) هرچه می دانست به او یاد داد. پس امام علی (ع) هم می تواند الگوی خوبی برای مسلمانان باشد و ما از سخنان با ارزش او در زندگی کمک بگیریم.

نهج البلاغه کتابی بسیار با ارزش است که سخنان زیبا و دلنشین امام علی (ع) در آن جمع آوری شده است. شخصی به نام شریف رضی تعدادی از سخنرانی ها، دعاها، نامه ها و سخنان زیبای امام علی (ع) را جمع آوری کرد و به صورت کتاب درآورد.

شریف رضی در سال ۳۵۹ هجری در بغداد به دنیا آمد. خانواده ی شریف رضی از همان کودکی او را برای یادگرفتن علوم دینی نزد عالمان دینی فرستادند تا علوم اسلامی را یاد بگیرد.

شریف رضی در شعر گفتن استعداد زیادی داشت و از ده سالگی شروع به شعر گفتن کرد. او در بزرگسالی کتاب های زیادی نوشت. یکی از کارهای مهم او این بود که سخنان امام علی (ع) را جمع آوری کرد.

چون شریف رضی از دانشمندان بزرگ اسلام بود و علاقه ی زیادی به مطالب ادبی و شعر نیز داشت ، از بین سخنان امام علی(ع)، سخنانی که از همه زیباتر و شیواتر بود را انتخاب نمود. او برای جمع آوری سخنان امام علی(ع) ۲۰ سال زحمت کشید.

وقتی کتاب او آماده شد تصمیم گرفت که نام کتاب خود را نهج البلاغه بگذارد .

شریف رضی در سن ۴۷ سالگی از دنیا رفت. روحش شادا!

معنای نهج البلاغه:

آیا می دانید نهج البلاغه به چه معناست؟

نهج البلاغه یک کلمه ی عربی است.

نهج یعنی: راه و روش

بلاغه یعنی: سخن روشن و واضح

نهج البلاغه یعنی راه و روش زیبا سخن گفتن و خوب حرف زدن.

نهج البلاغه مانند قرآن کریم از نظر بلاغت بی نظیر است .

کتاب نهج البلاغه دارای چند بخش است؟

شریف رضی در کتاب نهج البلاغه سخنان زیبای امام علی (ع) را در سه بخش آورده است:

فصل اول: شامل خطبه ها یا سخنرانی های امام علی (ع) می باشد.

فصل دوم: شامل نامه های سیاسی - اخلاقی - نظامی می باشد.

فصل سوم: کلمات کوتاه امام علی (ع) است که شامل سخنان کوتاه و بسیار مفید می باشد .

امام علی (ع) در زندگی نورانی خود سعی می کرد مردم را به سوی خدای بزرگ هدایت کند. حضرت علی (ع) از هر فرصت مناسبی برای راهنمایی مردم استفاده می کرد و بعضی وقت ها با سخنرانی های خود مردم را راهنمایی می کرد، بعضی وقت ها هم با نوشتن نامه ها و جمله های زیبا راه و رسم زندگی درست را به مردم می گفتند و روش رسیدن به سعادت و خوشبختی را به همه نشان می دادند .

امام علی (ع) در سخنرانی ها و نامه ها و سخنان خود در مورد خداشناسی ، بازگشت به سوی خدا و زنده شدن دوباره ی انسان، مسائل اخلاقی و تربیتی، سیاسی و.... صحبت

کرده است. ما با خواندن نهج البلاغه می توانیم از دستورات و راهنمایی های امام علی(ع) در زندگی استفاده کنیم و آن ها را الگوی خود قرار دهیم تا هم در این دنیا وهم در جهان آخرت سربلند و خوش بخت باشیم.

هر چه نهج البلاغه را بیش تر بخوانیم و با آن بیش تر آشنا شویم ، زیبایی هایش را بیش تر احساس می کنیم. مقام معظم رهبری در این باره می فرمایند: "هر کس یک بار نهج البلاغه را بخواند می فهمد که چه نکته های مفیدی دارد ،نهج البلاغه کتاب انسان سازی، تربیت وسعدت است. ..."

فصل اول :خطبه های امام علی (ع)

خطبه به معنی سخنرانی است و به کسی که سخنرانی می کند خطیب می گویند. گاهی وقت ها امام علی (ع) برای هدایت و راهنمایی مردم سخنرانی می کردند . ایشان با سخنان زیبا و رسای خود در دل مردم نفوذ می کردند و مسایل اجتماعی، اخلاقی، تربیتی، اعتقادی و... را به گوش مردم می رساندند .

از بین سخنرانی های زیادی که امام علی(ع) داشتند، سید رضی خطبه هایی را که از همه زیباتر بودند را انتخاب کرده و در کتاب نهج البلاغه آورده است.امام علی (ع) این خطبه ها را در مجالس یا در جنگ ها ... فرموده است.

در این بخش به چند نمونه از مسائل مطرح شده در خطبه ها اشاره می کنیم.

دعا:

در نهج البلاغه در خطبه ی شماره ی ۷۸ یکی از سخنرانی های حضرت علی (ع) به صورت دعا است که با هم بخشی از این دعا را می خوانیم:

ای خداوند! گناهان مرا بیامرز که تو از من هم نسبت به گناهانم آگاه تر هستی.
اگر بار دیگر گناه کردم باز هم مرا ببخش .

خداوندا! اگر تصمیم گرفتیم که کار نیکی را انجام دهیم و آن را انجام ندادیم مرا ببخش .

ای خدا! هر اشاره ای که با گوشه ی چشمم کردم و هر سخن نابجا و بی فایده ای که از دهانم بیرون آمد و خواسته های دل و لغزش های زبانم را بر من ببخش.

ادب در گفتار:

یکی از ویژگی های انسان با ایمان، داشتن ادب است. ما باید از هر فرصتی استفاده کنیم تا اخلاق خوب و ادب را یاد بگیریم و با الگو گرفتن از پیامبر(ص) و امامان معصوم (ع) فردی با ادب و خوش اخلاق باشیم تا خداوند از ما راضی باشد.

امام علی(ع) نیز در جاهای مختلف در نهج البلاغه به ما سفارش کرده است که با دیگران مؤدبانه رفتار کنیم و در گفتار هم ادب را رعایت کنیم و خوب سخن بگوییم و از بدزبانی پرهیز کنیم.

برای نمونه امام علی(ع) در یکی از خطبه های خود می فرمایند:

" فحش و بدزبانی از او (انسان پرهیزگار) دور است.... و دیگران را با لقب های

زشت صدا نمی زند. ... "

و در خطبه ی دیگری می فرمایند:

" من نمی پسندم که شما ناسزا بگویید. "

همه ی ما دوست داریم دیگران با ما خوب حرف بزنند. هیچ کس دوست ندارد که حرف بد بشنود، کسی به آنها توهین کند و با زبان خود آنها را آزار دهد. همه می خواهند مردم با آنها با ادب و با سخنان احترام آمیز برخورد کنند.

آیا ما تلاش کرده ایم که به سفارش امام عزیز خود عمل کنیم؟

آیا ما زبان خود را تربیت کرده ایم که همیشه سخنان خوب بگویید، به کسی توهین نکند و ناسزا نگوید؟

امام علی (ع) فرمودند:

"زبانی که ادب ندارد، مانند حیوان درنده ای است که اگر رهایش کنی، می گزد." "

ما باید در منزل، مدرسه، در اتوبوس، در کوچه، در مهمانی ها و... همیشه و در همه جا مواظب زبان خود باشیم و با همه با ادب و محترمانه صحبت کنیم.

خداوند در سوره ی بقره ، آیه ی ۸۳ می فرماید:

"... وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا..."

"با مردم با زبان خوش صحبت کنید."

*در آزمون کتبی، حفظ آیه ها لازم نمی باشد .

سفارش به نماز:

امام علی (ع) در خطبه ای می فرمایند:

" نماز، بر مؤمنان واجب است و باید آن را در وقت مخصوصش به جا آورند."

هم چنین امام علی(ع) در همین خطبه می فرماید:

"همان طور که در آیه ی قرآن نیز آمده است، از جهنمی ها پرسیدند که چرا

جهنمی شدید؟ گفتند: برای این که ما نماز گزار نبودیم.

نماز خواندن، مهم ترین عبادت برای خداوند است. نماز آن قدر ارزش دارد که خدا در قرآن کریم ما مسلمانان را به خواندن نماز سفارش کرده است. نماز بر رفتار انسان تأثیر می گذارد و او را از کارهای بد دور می کند.

هر چه قدر انسان از گناه دور شود، به بهشت نزدیک تر می شود. نماز به انسان آرامش می دهد. نماز توجه انسان را به خدا بیش تر می کند و باعث می شود که همیشه به یاد خدا باشد و در مشکلات و سختی ها از خدا کمک بخواهد. امام علی (ع) در همین خطبه می فرماید نماز مانند چشمه ی آب گرمی است که در کنار منزل انسان قرار دارد و انسان در هر شبانه روز ۵ بار خود را در این چشمه می شوید و آلودگی هایی که برتنش است را پاک و تمیز می کند.

ما هم باید سعی کنیم با خواندن نماز ، به خدا نزدیک تر شویم تا قلبمان پاک و نورانی شود.

خداوند در سوره ی نساء، آیه ی ۱۰۳ می فرماید:

"... فَأَقِمُْوا الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا"

" و نماز را به جای آورید که نماز بر مؤمنان واجب است و باید در وقت معین خوانده شود."

آفرینش آسمان و زمین و خلقت انسان

حضرت علی (ع) در خطبه اول نهج البلاغه از آفرینش آسمان و زمین و خلقت انسان چنین یاد می کند :

خداوند انسان را از خاک آفرید و او را به صورت موجودی زنده در آورد و به او فکر عطا کرد تا تلاش کند و بتواند بر موجودات دیگر برتری پیدا کند .

به انسان اعضا (چشم ، گوش ، دست ، پا و ...) و حواس (بویایی ، بینایی ، شنوایی ، چشایی) داد تا آنها را در زندگی به کار گیرد و قدرت تشخیص به او عطا کرد تا حق و باطل و درست و نادرست را از هم جدا کند .

سپس از فرشتگان خواست که بر آدم سجده کنند و او را احترام بگذارند . همه فرشتگان سجده کردند جز شیطان ، که غرور و خود بزرگ بینی او را گرفت و سنگدلی و بدی بر او غلبه کرد و به آفرینش خود از آتش افتخار کرد و بر انسان سجده نکرد .

سپس خداوند آدم (ع) را در خانه ای مسکن داد که زندگی در آن شیرین بود و به او جایگاه امن و امان بخشید و او را از وسوسه های شیطان آگاه نمود ، اما شیطان که از بهشت و هم نشینی آدم (ع) با خوبان حسادت می ورزید او را وسوسه کرد و آدم (ع) نیز فریب شیطان را خورد و این فریب برای او باعث پشیمانی شد .

آن گاه خداوند مهربان در توبه را برای آدم (ع) باز کرد تا اشتباه خود را جبران کند و به او وعده بازگشت به بهشت را داد سپس آدم (ع) را به زمین فرستاد تا مورد آزمایش قرار بگیرد و با مشکلات مبارزه کند، ازدواج کند و فرزندی به دنیا آورد.

خداوند متعال هرگز انسانها را بر روی زمین رها نکرد و برای راهنمایی و خوشبختی آنها پیامبرانی فرستاد تا نعمت های فراموش شده پروردگار مهربان را به یادشان آورد و نشانه های قدرت خداوند را معرفی کنند و با بیان احکام و دستورات الهی آنها را به رستگاری و بهشت برساند.

خداوند در سوره ی حشر ، آیه ی ۲۳ می فرماید:

" هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ

الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ "

" او خداوند یگانه‌ای است که معبودی جز او نیست، حاکم و مالک اوست، از هر عیب منزّه است، به کسی ستم نمی‌کند، امنیت بخش است، مراقب همه چیز است، شکست ناپذیری که (با اراده‌ی نافذ خود) هر امری را اصلاح می‌کند، و دارای کبریا و عظمت است؛ خداوند منزّه است از آنچه همتای او قرار می‌دهند!"

خود آزمایی:

۱- کتابی که سخنان زیبای امام علی (ع) در آن جمع آوری شده است، چه نام

دارد؟

(الف) صحیفه ی سجادیه

(ج) نهج البلاغه

(ب) قرآن کریم

(د) مفاتیح الجنان

۲- شخصی به نام ..... کتاب نهج البلاغه را نوشت.

(الف) امام علی (ع)

(ج) آیت الله خامنه ای

(ب) شریف رضی

(د) استاد مطهری

۳- کتاب نهج البلاغه شامل چه بخش هایی است؟

(الف) خطبه ها، نامه ها و سخنان کوتاه امام علی (ع)

(ب) نامه ها و سخنان کوتاه امام علی (ع)

(ج) خطبه ها و سخنان کوتاه امام علی (ع)

(د) خطبه ها، نامه ها ی امام علی (ع)

۴- سخنان امام علی(ع) در نهج البلاغه در مورد چه مسائلی است؟

الف) خداشناسی (ج) بازگشت به سوی خدا

ب) اخلاقی و سیاسی (د) همه ی موارد

۵- امام علی(ع) در خطبه ای فرمودند: فحش و ..... از انسان پرهیزگار دور است.

الف) تهمت (ج) بدزبانی

ب) غیبت (د) دروغ گویی

۶- امام علی(ع) در خطبه ای فرمودند: فحش و بدزبانی از انسان ..... دور است.

الف) بد اخلاق (ج) نادان

ب) تنبل (د) پرهیزکار

۷- امام علی(ع) در خطبه ای فرمودند: از جهنمی ها پرسیدند چرا جهنمی شدید؟ آنها

گفتند برای این که ما.....

الف) دروغگو بودیم (ج) نماز گزار نبودیم

ب) غیبت دیگران را می کردیم (د) فحش میدادیم

منابع:

- ۱- نهج البلاغه، سيدشريف رضى ترجمه محمد دشتى. تهران: پیام عدالت. ۱۳۹۲
- ۲- نهج البلاغه، سيدشريف رضى ترجمه عبدالمحمد آيتى. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامى. ۱۳۷۸
- ۳- حكمت هاى نهج البلاغه جلد اول. محمد رضا هادى زاده. تهران: تابان. ۱۳۸۶
- ۴- واقعيت نگرى در نهج البلاغه. بنياد نهج البلاغه. تهران: تربيت ۱۳۷۰
- ۵- ولايت و رهبرى در نهج البلاغه. مسلم قلى پور گيلانى. تهران: فروزش ۱۳۸۴
- ۶- گهر عمر . جواد محدثى. مشهد: آستان قدس رضوى ۱۳۸۷
- ۷- كتاب درسى پیام هاى آسمان پايه ي هفتم سال تحصيلى ۹۴ - ۹۳